

HAAL DE STOKKEN UIT HUN WIELEN

KOM OP VOOR
EERLIJKE RIJSTHANDEL

LESBRIEF SECUNDAIR ONDERWIJS

Voor gebruik in de klas of in de Oxfam-Wereldwinkel

VLAAMS-
BRABANT

OXFAM
Wereldwinkels

EERLIJKE RIJSTHANDEL INFO VOOR DE LEERKRACHT

DE RIJSTSCHAT VAN LAOS

Kleine rijstboeren uit Laos zitten op een rijstschat:

- Laotiaanse rijst wordt hoofdzakelijk geteeld op een **kleinschalige, duurzame manier**, en dus niet op grootschalige plantages (monocultuur) met onzekere sociale voorwaarden voor de arbeiders.
- **Kleefrijst** is een belangrijk traditioneel gewas, voor de export is het uniek. China en Indië, de grootste rijstproducenten, exporteren andere soorten rijst.
- Laos is een MOL-land (of minst ontwikkeld land). De lijst met MOL-landen staat onder toezicht van de VN en beslaat zo'n 50 staten. De MOL-landen worden ontzien van de zwaarste importheffingen. Zo wordt er geen importbelasting geheven als Laotiaanse rijst de EU binnenkomt.

STOKKEN IN DE WIELEN

Hoe komt het dat Laos met haar traditionele en duurzaam geteelde kleefrijst toch problemen ervaart op de internationale markt?

Ten eerste heeft rijst veel water nodig, maar het ontbreekt de boeren aan middelen om irrigatiekanalen aan te leggen. De opbrengst van regenafhankelijke landbouw is maar half zo groot als rijst uit irrigatielandbouw.

Ten tweede is de transport- en de verwerkingsinfrastructuur ondermaats. Het wegennet is in slechte staat en de boeren beschikken niet over de middelen om de rijstverwerking in eigen handen te houden. Er zijn dus investeringen nodig.

Ten derde: Een gemeenschap van kleine boeren denkt wel twee keer na als ze willen investeren in rijstverwerking. Want, op het moment dat Laos zijn MOL-status verliest (mede door hun eigen investering), worden er meteen importbelastingen geheven voor witte rijst. En dus is de rijst niet meer concurrentieel en is de investering verloren. Op die manier wordt de deur voor grootschalige investeerders opengezet en maakt kleinschalige duurzame landbouw geen kans. De internationale gemeenschap zet dus zelf een rem op de noodzakelijke investeringen.

WAT KAN JIJ DOEN?

Laat politici weten dat je eerlijke en duurzame handelsregels wil! Laat met je klas je stem horen, doe mee met een scholenactie van Oxfam-Wereldwinkels en laat met je klas, of beter nog, met je hele school je stem horen! Maak foto's van deze les en deel ze op sociale media. Vertel dit verhaal verder!

Hoe kan Laos haar rijstschat toch verzilveren?

- Handel nu! Jij kan kabaal maken en je stem laten horen voor eerlijke handel, samen met je school! Oxfam-Wereldwinkels brengt jullie stem naar de politici. Check www.oxfamwereldwinkels.be/scholenacties.
- We eisen dat Europese politici de duurzame ontwikkelingsdoelen nakomen.
- De Laotiaanse overheid moet de duurzame unieke rijstsoorten van Laos promoten en investeren in irrigatie en betere wegen.
- Iedereen kan rijst bij Oxfam-Wereldwinkels kopen. Zo ondersteun je de boer, én ons pleidooi voor een eerlijke rijstketen!

LESBRIEF EERLIJKE RIJSTHANDEL

Eindtermen en ontwikkelingsdoelen: zie pagina 8-11.

Tijd	Inhoud en werkvormen	Materiaal
15'	<p>Belevingsoefening 'gooi een grantje op de Europese markt'</p> <p>Dit spel kan ook gespeeld worden tijdens de pauze vooraf. Vraag de leerlingen om het met elkaar en andere medeleerlingen te spelen.</p> <p>Instructies bij het spel <u>Doel:</u> Dit spel stelt jullie in staat om toehoorders, klasgenoten, leerkrachten, leerlingen op een laagdrempelige manier te prikkelen voor het bizarre en funeste fenomeen waar geen hond ooit van gehoord heeft: <i>tariefescalatie</i>.</p> <p><u>Hoe ga je te werk?</u> Leg de wereldkaart (zie insert) op een tafel. Zet een glas of een schoteltje op de Europese Unie. Trek of teken een lijn op drie meter afstand van de tafel. Zorg er voor dat jullie droge rijst¹ of eventueel verkruimelde rijstwafels² bij de hand hebben. Spreek leerlingen aan met de vraag of ze een grantje op de Europese markt willen gooien. Een leuke wortel voor de neus van de leerlingen is het vooruitzicht van een klein rijstpapprovertje³. Laat de gooier enkele rijstkorrels of rijstwafelkruimels proberen in het glas te mikken. Uiteraard zullen weinigen hier in slagen. Wie daar wel in slaagt ontvangt een rijstpapje.</p> <p>Dan is het moment gekomen! Geef een korte toelichting.</p> <ul style="list-style-type: none">• Laos is een MOL-land. MOL staat voor <i>minst ontwikkeld land</i>. Deze lijst van een 50-tal landen wordt uitgebracht door de Verenigde Naties. MOL-landen hebben vaak voorrechten in functie van ontwikkeling.• Als een Laotiaanse rijstproducent witte rijst exporteert naar de EU, hoeft hij geen importheffing te betalen. Da's een duidelijk voorrecht voor een producent uit een MOL-land en duidelijk in functie van ontwikkeling.• Stel dat Laos binnenkort een flinke economische groei kent (waartoe het MOL-statuut dient bij te dragen) en zijn MOL-status verliest, dan moet de witterijstproducent plots een erg hoge importheffing betalen, en is hij niet meer concurrentieel op de Europese markt.• Hoe meer een product verwerkt is, hoe hoger de invoerheffing. Dat principe noemen we tariefescalatie. Dit betekent dat de rijstboer veel meer invoerheffing moet betalen op witte rijst t.o.v. onverwerkte of bruine rijst. En dus is de Laotiaanse specialiteit (witte kleefrijst) niet langer concurrentieel op de Europese markt.• Bovendien denkt een Laotiaan die wil investeren in rijstverwerking (van onverwerkt naar bruin naar wit) beter twee keer na. Mede door zijn eigen investering riskeert hij straks niet langer concurrentieel te zijn in	<p>Insert wereldkaart</p> <p>Glas / schaalpje</p> <p>Droge rijst of rijstwafels</p> <p>Een rijstpapje voor de winnaar (vooraf gemaakt)</p>

¹ Tip: Ga voor onze Laotiaanse paarse rijst: <https://www.oxfamwereldwinkels.be/nl/product/paarse-rijst>

² Tip: Ga voor onze rijstwafels: <https://www.oxfamwereldwinkels.be/nl/product/bio-rijstwafels-zeezout>

³ Je vindt een heerlijk receptje op onze site: <https://www.oxfamwereldwinkels.be/nl/recept/rijstpap-van-kokosmelk-met-amandelnootjes>

	<p>de EU en kan hij zijn eigen investering verliezen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dit zet de deur open voor grote investeerders of multinationals die vaker wel dan niet hun heil zoeken in grootschalige productie. • Tariefescalatie fungeert hier duidelijk als een grendel op ontwikkeling én op kleinschalige duurzame landbouw. • Dit principe geldt voor miljoenen producenten in de MOL-landen in tal van grondstoffenketens wereldwijd. 	
<p>35' tot 45'</p>	<p>Keuzemogelijkheid voor leerkracht. <i>De sterretjes duiden de moeilijkheidsgraad aan. * betekent dat de opdracht weinig complex is. ** geeft aan dat de opdracht matig complex is. En *** duidt op een complex leermoment voor leerlingen. Kies zelf wat bij je klas past!</i></p> <p><i>Indien een gsm of smartphone toegelaten is, kan je leerlingen de foto's laten nemen. Anders doe je het als leerkracht zelf.</i></p> <p>A. A shout- out for fair trade (*)</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> </div> <div style="text-align: center;"> </div> </div> <p>Deel je klas in 2 groepen: (1) leerlingen die willen poseren en (2) leerlingen die zich toeleggen op een leuke slogan en de marketing van deze shout-out.</p> <p>Groep 1: maakt een portret van een medeleerling die het uitschreeuwt tegen oneerlijke handelsregels.</p> <p>Bij groep 1: Leerling 1 poseert, leerling 2 zorgt dat de poserende leerling er goed uit ziet en geeft expressie tips. Leerling 3 neemt de foto. Een ander groepslid bewerkt de foto's met eenzelfde instagram filter zodat ze een vierkantig formaat hebben. Zet alle foto's samen in een vierkante collage.</p> <p>Groep 2 brainstormt over een slogan die rond de portretten gemonteerd kan worden. Deze leerlingen noteren ook minstens 4 kanalen of media waarop ze hun shout-out de wereld in willen sturen. Ze maken 4 verschillende tekstjes van max 129 karakters, zodat zowel twitter, facebook als andere sociale media ze volwaardig kunnen opnemen.</p> <p>B. Oplossingencarrousel (**):</p> <ul style="list-style-type: none"> - De handelsregels zijn niet eerlijk voor de rijstboer uit Laos. Welke belemmeringen zie je in het proces naar eerlijke handelsregels? Neem bij deze denkoefening het perspectief in van <ul style="list-style-type: none"> o De rijstboer uit Laos o De industrie/ grote bedrijven zoals Unilever, Ebro Foods... o Europa 	<p>Eventueel smartphone</p> <p>Instagram of andere filter</p> <p>Laptop of pc om vierkante compositie van alle portretten te maken en er de slogan rond te zetten</p>

- In vergelijking met Italiaanse rijstboeren is onze boer niet concurrentieel. Nochtans zit hij op een **rijstschat**:
 - o hij teelt een uniek gewas (kleefrijst)
 - o hij doet dat op een duurzame traditionele manier.
- Vergelijking tussen (de meerderheid van) de Italiaanse en Laotiaanse rijstboeren.
- Oplossingencarrousel
 - o Verdeel de leerlingen over (2 keer) 3 tafels. Aan elke tafel neemt men een ander perspectief in. De instructies, flappen en stiften liggen klaar. De groepjes leerlingen wandelen elke 5 à 7 minuten naar de volgende tafel en vullen de flappen aan. Ze werken verder op het werk van hun voorgangers.
 - Tafel 1 zoekt oplossingen door de bril van de *Laotiaanse rijstboer*. Wat heeft hij nodig in een

Italiaanse rijstboer	Laotiaanse rijstboer
Gebruik van irrigatie	Regenafhankelijke landbouw (brengt de helft minder op dan irrigatie)
Degelijke transportvoorzieningen	Slechte transportvoorzieningen
Goed wegennet	Slecht wegennet
Grootschalige industriële landbouw	Kleinschalige familiale landbouw
Gebruik van pesticiden	Geen gebruik van pesticiden
Geen MOL-land	MOL-land
Gesubsidieerde productie	Risico op tariefescalatie

- ideale wereld? Wat moet dan de oplossing zijn?
 - Tafel 2 zoekt oplossingen door de bril van Europese beleidsmakers.
 - Tafel 3 bedenkt oplossingen waarbij *elk van ons*, jij, je medeleerlingen, leerkrachten, school, vrienden, of je gezin het verschil kunnen maken.
 - o Tenslotte keert elke groep naar hun oorspronkelijke tafel weer. Per groep legt een leerling de conclusies aan de klas voor, en onderstreept de meest duurzame conclusie.
 - o Leerlingen poseren met hun flap en wijzen aan wat ze een prioriteit ter zake vinden. Deel deze foto's met de wereld om je stem te laten klinken!
- C. Eerlijke handel en de kleurrijke stoelen (**)**
- Surf naar <https://www.oxfamwereldwinkels.be/nl/watdoenwe> Bekijk samen de voorstelling van Oxfam-Wereldwinkels over eerlijke handel en hun werk.
 - Leerlingen noteren een antwoord op volgende vragen:
 - o Van welke producten die we dagelijks gebruiken komen de grondstoffen uit het Zuiden?

Onderwijs-
leergesprek
en doceren

Instructies
(bijlage 1)
Druk
eventueel af
op A3

Stiften,
flappen

	<ul style="list-style-type: none"> o Geef minstens 2 oorzaken voor de armoede van de boer in het Zuiden. o Welke oplossingen ziet Oxfam-Wereldwinkels? - Beluister de antwoorden klassikaal of laat leerlingen hun ideeën kort in duo's of trio's (2 minuten) uitwisselen. Indien nodig, laat je het filmpje herbekijken / herbeluisteren. - Zet 6 kleurrijke stoelen neer in jouw klas (of plak 6 gekleurde papieren aan de leuning). Vraag je leerlingen in groepjes van 3 of 4 langs de stoelen te wandelen, plaats te nemen en er bij te noteren wat het bij hen oproept. Elke groep schuift na 3 minuten door naar een volgende stoel en vult aan. <ul style="list-style-type: none"> o De witte stoel: Wat heb je geleerd uit deze les? Som de feiten op. o De zwarte stoel: Waarin zat het onrecht? Welke hindernissen zag je? Welke problemen kwamen bovendrijven? Wat stemt je somber? o De groene stoel: Welke creatieve ideeën heb je om dit thema thuis, bij vrienden, lokaal, Europees, en/of op wereldvlak aan te kaarten? o De gele stoel: Wat vond je <i>fijn</i>? Wat deed je deugd om te horen? Voor welke ideeën liep jij warm? Waarin zitten kansen en de zonnige mogelijkheden in dit verhaal? o De rode stoel: Welke <i>gevoelens</i> riep deze les bij jou op? Wat raakte je? - Overloop de resultaten met de klas. Ga met een hele groep op de stoel zitten die het meest tot actie oproept. Maak een foto en deel deze op sociale media. Geef er zoveel mogelijk ruchtbaarheid aan! <p>D. Rijst met ICT of met stokjes? (***)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Je klas wordt opgedeeld in 4 groepen. <ul style="list-style-type: none"> o Iedereen surft naar https://www.oxfamwereldwinkels.be/nl/rijstketen <ul style="list-style-type: none"> ▪ Groep 1 bestudeert 'rijstschatten' ▪ Groep 2 bestudeert 'rijke erfenis' ▪ Groep 3 bestudeert 'Green net' ▪ Groep 4 bestudeert 'paarse rijst' o Iedereen in de groep neemt notitie en antwoordt op enkele vraagjes. Neem 15 minuten de tijd. o Elke groep herverdeelt zich zodat in elke nieuwe groep een leerling uit de voorgaande groep 1,2,3 en 4 zit <ul style="list-style-type: none"> ▪ Elke groep beantwoordt 2 nieuwe vragen <ul style="list-style-type: none"> • Welk onrecht valt je op? • Welke oplossingen zie je? Wat kan Laos zelf doen? Wat moet Europa doen? Wat kan jij doen? • De groep duidt een notulist aan. Deze schrijft de antwoorden op een flap (10 minuten). ▪ In elke groep mag 1 spion gedurende 2 minuten bij alle andere groepen gaan kijken. Daarna krijgt de groep nog 3 minuten om het eigen werk af te maken 	<p>Zie bijlage 2 voor notitieblad</p> <p>Filmpje op site Oxfam-Wereldwinkels</p> <p>Print de bijhorende vragen en kleuren uit, plak ze op de stoel en laat elke groep aanvullen</p> <p>Stoelen (bijlage 3)</p> <p>Vragenblad bij de ICT opdracht: (bijlage 4)</p> <p>Vragenblad voor nieuwe groepen: (bijlage 5)</p>
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De leerkracht kiest 1 groep die hun werk presenteert. Als de spionnen hun werk goed gedaan hebben, kwam iedereen tot een gelijkaardig resultaat. ○ Ter afronding kan je de groepjes elk een filmpje van 1 minuut laten maken waarin ze de oneerlijke handel én oplossingen voorstellen. Het beste filmpje wint bijvoorbeeld eerlijke rijstpap. 	
15'	<p>In actie komen! Extra opvullertjes</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Zoek samen met een medeleerling enkele lekkere en hippe recepten met rijst. Probeer ze tijdens de kookles of thuis uit. Gebruik bijvoorbeeld paarse rijst uit de wereldwinkel. Maak er een prachtige instagram van met een vlamme slogan voor eerlijke handel. Degene die de meeste likes krijgt, wint een etentje met dat recept! PS: ook de site van Oxfam-Wereldwinkels biedt een paar (h)eerlijke recepten! ○ Schrijf een gedicht of lied om dit onrecht aan te klagen. Draag gedichten voor in de klas, deel ze op sociale media en met Oxfam-Wereldwinkels! ○ Surf naar 'doe mee' en bekijk de jongerenacties. Lees ze nauwkeurig door. Kies een actie die echt bij jou past. Kies een actie die bij je beste vriend(in) past. Stuur hen de info via mail door. Zet je leerkracht in CC. Zo kan je er een klas-of schoolactie van maken. Laat je inspireren! https://www.oxfamwereldwinkels.be/nl/jongeren-startpagina ○ Vrij lezen: Neem de Fair mee uit de wereldwinkel in evenveel exemplaren als je leerlingen in de klas hebt. Geef iedereen 15 minuten vrije leestijd in Fair. Vraag daarna wat hen bij blijft, raakt en in beweging brengt. ○ Begrijpend lezen: Neem de Fair mee uit de wereldwinkel, in evenveel exemplaren als je leerlingen in de klas hebt. Laat je leerlingen 3 rubrieken kiezen die ze graag willen lezen. Deel je klas in 3 groepen en elke groep leest 1 rubriek. Ze kennen sterren toe aan hun artikel, waarbij 5 sterren betekent: iedereen moet dit gelezen hebben! Indien 5 sterren, zoek dan samen naar manieren om het ook aan anderen te bezorgen. Geef het door op de speelplaats, laat het liggen op de trein naast de metrokrant. Plak er een briefje op voor de volgende lezer, zodat hij weet waarom dat artikel van jou 5 sterren kreeg. ○ De rijstgooier: zet het spel 'gooi een graantje op de Europese markt' de hele week 's middags op de speelplaats. Daag medeleerlingen uit om mee te doen. Film reacties, pogingen, frustraties, en maak een mooie montage die het uitschreeuwt voor eerlijke handelsregels. ○ Verdiepers kunnen hun hart ophalen op de website zelf en de rijstfolder of het rijstdossier downloaden. Beiden leggen de rijstketen en oneerlijke handel daarin nauwkeurig uit. https://www.oxfamwereldwinkels.be/nl/rijstketen 	<p>Internet</p> <p>Kookboeken</p> <p>Smartphone</p> <p>Internet</p> <p>Fair; Het Magazine van Oxfam-Wereldwinkels</p> <p>Wereldkaart uit bijlage 1 Glas Rijst Gsm of camera</p>

EINDTERMEN EN ONTWIKKELINGSDOELEN

In het thema eerlijke handel komen verschillende doelen van MAVO aan bod. Ook heel wat vakoverschrijdende eindtermen staan hierin op de voorgrond. Hieronder een overzicht van de bijhorende eindtermen. Heel wat doelen die bereikt worden met deze activiteit zijn ongetwijfeld ook opgenomen in de leerplannen van de levensbeschouwelijke vakken.

MAATSCHAPPELIJKE VORMING 1 ^{STE} GRAAD ontwikkelingsdoelen	
Dimensie maatschappij	
4	De leerlingen leren opkomen voor de eerbiediging van de rechten van de mens en het kind en de sociale rechtvaardigheid
6	De leerlingen kunnen over maatschappelijk relevante tekstinformatie een eigen standpunt innemen, rekening houdend met ethische principes.
Dimensie ruimte	
17	De leerlingen kunnen de begrippen wijk, gehucht, dorp, deelgemeente, fusiegemeente, stad, provincie, regio, land, continent en zee in verband met ruimte hanteren.
18	De leerlingen kunnen aan de hand van concrete inrichtingselementen een landelijk, stedelijk, toeristisch en industrieel landschap van elkaar onderscheiden
17	De leerlingen kunnen maatschappelijk relevante informatie, met behulp van ict ingewonnen, kritisch beoordelen.
Dimensie Actualiteit	
35	De leerlingen kunnen informatie verzamelen over een actuele gebeurtenis.
36	De leerlingen kunnen een actuele gebeurtenis situeren in tijd en ruimte.
37	De leerlingen kunnen hun eigen mening over een actuele gebeurtenis verduidelijken
VAKOVERSCHRIJDENDE EINDTERMEN	
Gemeenschappelijke stam	
1	De leerlingen brengen belangrijke elementen van communicatief handelen in praktijk.
2	De leerlingen kunnen originele ideeën en oplossingen ontwikkelen en uitvoeren.
5	De leerlingen houden rekening met de situatie, opvattingen en emoties van anderen.
10	De leerlingen engageren zich spontaan.
11	De leerlingen kunnen gegevens, handelwijzen en redeneringen ter discussie stellen a.d.h.v. relevante criteria.
12	De leerlingen zijn bekwaam om alternatieven af te wegen en een bewuste keuze te maken.
13	De leerlingen kunnen onderwerpen benaderen vanuit verschillende invalshoeken.
18	De leerlingen gedragen zich respectvol.
20	De leerlingen nemen verantwoordelijkheid op voor het eigen handelen, in relaties met anderen en in de samenleving.
27	De leerlingen dragen zorg voor de toekomst van zichzelf en de ander.
OMGEVING EN DUURZAME ONTWIKKELING	
2	De leerlingen herkennen in duurzaamheidsvraagstukken de verwevenheid tussen economische, sociale en ecologische aspecten en herkennen de invloed van techniek en beleid;
4	De leerlingen zoeken naar duurzame oplossingen om de lokale en globale leefomgeving te beïnvloeden en te verbeteren.
POLITIEK-JURIDISCHE SAMENLEVING	
4	De leerlingen zetten zich actief en opbouwend in voor de eigen rechten en die van anderen.
12	De leerlingen tonen het belang aan van internationale organisaties en instellingen.
13	De leerlingen geven voorbeelden die duidelijk maken hoe de mondialisering voordelen, problemen en conflicten inhoudt.

SOCIO-ECONOMISCHE SAMENLEVING	
1	De leerlingen leggen met voorbeelden uit hoe welvaart wordt gecreëerd en hoe een overheid inkomsten verwerft en aanwendt.
2	De leerlingen toetsen de eigen opvatting aan de verschillende opvattingen over welzijn en verdeling van welvaart.
3	De leerlingen zetten zich in voor de verbetering van het welzijn en de welvaart in de wereld.
4	De leerlingen hebben bij het kopen van goederen en het gebruiken van diensten zowel oog voor prijs-kwaliteit en duurzame ontwikkeling als voor de rechten van de consument.
8	De leerlingen geven kenmerken, mogelijke oorzaken en gevolgen van armoede aan.
9	De leerlingen lichten de rol toe van ondernemingen, werkgevers- en werknemersorganisaties in een nationale en internationale context.
SOCIOCULTURELE SAMENLEVING	
3	De leerlingen illustreren het belang van sociale samenhang en solidariteit.

EINDTERMEN EN ONTWIKKELINGSDOELEN 2DE GRAAD

In het thema eerlijke handel komen verschillende doelen van PAV, Economie en Aardrijkskunde aan bod. Ook heel wat vakoverschrijdende eindtermen staan hierin op de voorgrond. Hieronder een overzicht van de bijhorende eindtermen. Heel wat doelen die bereikt worden met deze activiteit zijn ongetwijfeld ook opgenomen in de leerplannen van de levensbeschouwelijke vakken.

PROJECT ALGEMENE VAKKEN	
Functionele taalvaardigheid	
1	De leerlingen kunnen uit mondelinge en schriftelijke informatie de essentie halen.
2	De leerlingen kunnen over de informatie reflecteren en ze evalueren
3	De leerlingen kunnen ingewonnen informatie mondeling gebruiken.
5	De leerlingen kunnen eenvoudige informatie schriftelijk formuleren.
6	De leerlingen kunnen zich mondeling duidelijk uiten
Functionele informatieverwerving en -verwerking	
18	De leerlingen kunnen informatie uit uiteenlopend tekstmateriaal begrijpen en gebruiken.
19	De leerlingen kunnen spontaan gebruik maken van voor hen relevante informatie- en communicatie-technologie (ict)
Tijd- en ruimtebewustzijn	
29	De leerlingen zien in op grond van de actualiteit en eigen ervaringen: dat er een verband bestaat tussen verleden, heden en toekomst en dat er culturele verschillen zijn in het dagelijks leven van mensen
31	De leerlingen kunnen belangrijke wereldproblemen bondig omschrijven
Wetenschappelijk en samenleving	
35	De leerlingen kunnen onder begeleiding illustreren hoe natuurwetenschappen kunnen bijdragen tot een duurzame globale en lokale leefomgeving
ECONOMIE tweede graad cesuurdoelen	
Markten	
2	De leerlingen kunnen de werking van het marktmechanisme op de productmarkt illustreren met behulp van een vraag- en aanbodschema
3	De leerlingen kunnen motieven voor en de mogelijkheden van het actueel overheidsingrijpen in onvolkomen marktsituaties verklaren

8	verklaren dat de markt een ongelijke inkomensverdeling tot gevolg kan hebben en beschrijven op welke wijze de overheid een maatschappelijk ongewenste graad van inkomensongelijkheid kan corrigeren.
9	De leerlingen kunnen aantonen dat bij de allocatie van middelen via het marktmechanisme vragen van sociaal-ethische aard kunnen gesteld worden.
Economische ontwikkeling	
20	De leerlingen kunnen verklaren welke factoren de economische groei bepalen
21	De leerlingen kunnen aantonen dat de internationale handel in belangrijke mate kan bijdragen tot economische groei.
22	De leerlingen kunnen illustreren dat aan economische groei positieve en negatieve aspecten verbonden zijn.
23	De leerlingen kunnen voorbeelden geven van maatregelen die duurzame groei bevorderen.
24	De leerlingen kunnen op basis van welvaartsindicatoren de welvaartsongelijkheid in de wereld illustreren en factoren aangeven die aan de basis hiervan liggen
AARDRIJKSKUNDE 2DE GRAAD vakgebonden eindtermen	
KENNIS	
10	De leerlingen kunnen productie en consumptie van voedsel en hulpbronnen in relatie brengen met demografische evolutie en welvaartsniveau in het kader van een duurzame ontwikkeling
ATTITUDES	
22	De leerlingen houden in hun handelen rekening met duurzame ontwikkeling in tijd en ruimte

EINDTERMEN EN ONTWIKKELINGSDOELEN 3DE GRAAD

In het thema eerlijke handel komen verschillende doelen van PAV, Economie en Aardrijkskunde aan bod. Ook heel wat vakoverschrijdende eindtermen staan hierin op de voorgrond. Hieronder een overzicht van de bijhorende eindtermen. Heel wat doelen die bereikt worden met deze activiteit zijn ongetwijfeld ook opgenomen in de leerplannen van de levensbeschouwelijke vakken.

PROJECT ALGEMENE VAKKEN derde graad	
Functionele taalvaardigheid	
5	De leerlingen kunnen maatschappelijk relevante tekstinformatie kritisch beoordelen
6	De leerlingen kunnen over maatschappelijk relevante tekstinformatie een eigen standpunt innemen, rekening houdend met ethische principes.
Functionele informatieverwerving en -verwerking	
11	De leerlingen kunnen relevante informatie in concrete situaties vinden, selecteren en gebruiken.
12	De leerlingen kunnen informatie uit uiteenlopend tekstmateriaal begrijpen en gebruiken.
13*	De leerlingen maken spontaan gebruik van voor hen relevante informatie- en communicatietechnologie
Organisatiebekwaamheid	
16	De leerlingen kunnen bij een groepsopdracht overleggen en actief deelnemen, in teamverband instructies uitvoeren, reflecteren en bijsturen
Tijd- en ruimtebewustzijn	
19	De leerlingen kunnen belangrijke wereldproblemen herkennen en bespreken
Wetenschap en samenleving	
33	De leerlingen illustreren hoe natuurwetenschappen kunnen bijdragen tot een duurzame globale en lokale leefomgeving

ECONOMIE derde graad	
Markten	
2	De leerlingen kunnen argumenteren waarom de overheid op nationaal en mondiaal niveau het markt evenwicht stuurt en het overheidsingrijpen in het marktgebeuren analyseren en evalueren.
3	De leerlingen kunnen de wederzijdse afhankelijkheid van markten illustreren en verklaren.
4	De leerlingen kunnen aantonen dat bij de allocatie van middelen via het marktmechanisme vragen van sociaal-ethische aard kunnen gesteld worden.
Economische ontwikkeling	
13	De leerlingen kunnen economische groei en indicatoren van economische groei kritisch beoordelen en vergelijken.
14	De leerlingen kunnen de invloed van bepaalde gebeurtenissen en beleidsmaatregelen op de economische activiteit en op de prijzen, onder woorden brengen en grafisch weergeven.
15	De leerlingen kunnen de mogelijkheden en beperkingen beschrijven van het voeren van respectievelijk een budgettair, een monetair en een handelsbeleid om conjunctuur en groei te beïnvloeden.
AARDRIJKSKUNDE 3DE GRAAD vakgebonden eindtermen	
KENNIS	
11	De leerlingen kunnen op een eenvoudige manier de impact verklaren van: (a) politieke invloedsfactoren op kenmerken van aardrijkskundige entiteiten; (b) de technologische evolutie op de kenmerken van de aardrijkskundige entiteiten
12	De leerlingen kunnen verbanden leggen tussen levenswijze, cultuur en leefmilieu
ATTITUDES	
27	De leerlingen zijn kritisch tegenover aangeboden informatie zoals die m.b.t. ontwikkelings-, welvaarts- en milieuproblemen.
29	De leerlingen zijn bereid om lokale problemen van milieu en samenleving in een globale context te plaatsen
30	De leerlingen hebben aandacht voor de waarde van natuurlijke en culturele landschappen

BIJLAGE 1: OPLOSSINGENCARROUSEL

Print en knip onderstaande instructies en leg ze met een flap en een stift op de desbetreffende tafel.

TAFEL 1:

Zoek naar oplossingen door de bril van de Laotiaanse rijstboer. Wat heeft hij nodig in een ideale wereld? Wat moet dan de oplossing zijn?

TAFEL 2:

Zoek naar oplossingen door de bril van Europese beleidsmakers.

TAFEL 3:

Zoek naar oplossingen waarbij elk van ons; jij, je medeleerlingen, leerkrachten, school, vrienden, of je gezin het verschil kunnen maken.

BIJLAGE 2: NOTITIEBLAD BIJ C

Bekijk het filmpje van Oxfam-Wereldwinkels over eerlijke handel en hun werk. Beantwoord onderstaande vragen.

Van welke producten die we dagelijks gebruiken komen de grondstoffen uit het Zuiden?

-
-
-

Geef minstens 2 oorzaken voor de armoede van de boer in het Zuiden.

-
-
-
-

Welke oplossingen ziet Oxfam-Wereldwinkels?

-
-
-

BIJLAGE 2: OPLOSSINGEN BIJ C

Bekijk het filmpje van Oxfam-Wereldwinkels over eerlijke handel en hun werk. Beantwoord onderstaande vragen.

Van welke producten die we dagelijks gebruiken komen de grondstoffen uit het Zuiden?

- *Chocolade*
- *Fruitsap*
- *Koffie*
- *Thee*
- *....*

Geef minstens 2 oorzaken voor de armoede van de boer in het Zuiden.

- *Geef minstens 2 oorzaken voor de armoede van de boer in het Zuiden.*
- *Hoewel de boer in het Zuiden in het ideale klimaat werkt en zijn werk met vakmanschap en liefde doet, blijft hij toch arm. Oorzaken:*
 - *Rijke Noorden verzint steeds nieuwe handelsregels*
 - *Machtige bedrijven duwen kleine boer aan de kant*

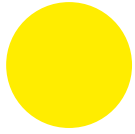
Welke oplossingen ziet Oxfam-Wereldwinkels?

- *Samen met 8000 vrijwilligers actie voeren tegen armoede en voor eerlijke handel*
- *Politici het vuur aan de schenen leggen*
- *Eerlijke producten verkopen en zo tonen dat eerlijke handel mogelijk is*
- *Strijden tegen onrechtvaardige handelsregels*
- *Bijleren over eerlijke handel*
- *Ludieke acties opzetten*

BIJLAGE 3: KLEURRIJKE STOELN

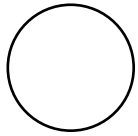
Bezet een stoel en blik terug op het spel en het filmpje. Knip instructies uit en plak ze op een stoel in je klas.

Gele stoel:

Wat vond je fijn? Wat deed je deugd om te horen? Voor welke ideeën liep jij warm?
Waarin zitten kansen en de mogelijkheden in dit verhaal?

.....
.....
.....

Witte stoel:

Wat heb je geleerd uit deze les? Som de feiten op.

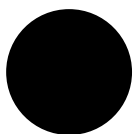
.....
.....
.....

Rode stoel:

Welke gevoelens riep deze les bij jou op? Wat raakte je?

.....
.....
.....

Zwarte stoel:

Waarin zat het onrecht? Welke hindernissen zag je? Welke problemen kwamen bovendrijven?
Wat stemt je somber?

.....
.....
.....

Groene stoel:

Welke creatieve ideeën heb je om dit thema thuis, bij vrienden, lokaal, Europees, en/of op wereldvlak aan te kaarten?

.....
.....
.....

BIJLAGE 4: VRAGEN BIJ ICT OPDRACHT

Bestudeer de tekst bij 'rijtschatten'. Beantwoord na groepsoverleg onderstaande vragen. Iedereen noteert.

Wat zijn de troeven van de Laotiaanse rijstproducent?

.....

.....

.....

Wat zijn de risico's van tariefvrije handelsvoorwaarden?

.....

.....

.....

Wat gebeurt er als de traditionele rijstvariëteiten uit Laos verdrongen worden door goedkope rijstsoorten uit buurlanden?

.....

.....

.....

Waarom noemt men kleinschalige, duurzame landbouw de toekomst?

.....

.....

.....

Wat kan Europa doen?

.....

.....

.....

BIJLAGE 4: OPLOSSINGEN BIJ ICT OPDRACHT

rijstschatten

Wat zijn de troeven van de Laotiaanse rijstproducent?

- *Unieke en traditionele rijstsoorten*
- *Duurzame teeltechnieken*

Wat zijn de risico's van tariefvrije handelsvoorwaarden?

- *Stijging geïmporteerde goedkope rijst*
- *Toevloed van buitenlandse investeerders, grote bedrijven*

Wat gebeurt er als de traditionele rijstvariëteiten uit Laos verdrongen worden door goedkope rijstsoorten uit buurlanden?

- *Biodiversiteit komt in gevaar*
- *Traditionele manier van armoedebestrijding komt in gevaar*

Waarom noemt men kleinschalige, duurzame landbouw de toekomst?

- *Rijkdom rijstvariëteiten blijft behouden, geen monocultuur*
- *Niet afhankelijk van multinationals voor meststoffen of zaden*
- *Levensonderhoud boer wordt gewaarborgd*
- *Milieuvriendelijke landbouw*

Wat kan Europa doen?

- *Werk maken van Duurzame Ontwikkelingsdoelen*
- *Inzetten op het behoud van duurzame landbouwmodellen door het industriële landbouwmodel te belasten*

BIJLAGE 4: VRAGEN BIJ ICT OPDRACHT

Bestudeer de tekst bij 'rijke erfenis'. Beantwoord na groepsoverleg onderstaande vragen. Iedereen noteert.

Waarom is Laos een paradijs voor rijstverzamelaars?

.....
.....
.....

Wat zijn de voordelen bij het telen van meerdere variëteiten?

.....
.....
.....

Welk gevaar schuilt in de introductie van hoogproductieve hybride zaden?

.....
.....
.....

Welke mix zit in 'Paarse Rijst Oxfam Fair Trade'?

.....
.....
.....

Hoe helpt Oxfam-Wereldwinkels?

.....
.....
.....

BIJLAGE 4: OPLOSSINGEN BIJ ICT OPDRACHT

rijke erfenis

Waarom is Laos een paradijs voor rijstverzamelaars?

- Diversiteit van 4000 variëteiten
- Aandacht bioprospectors
- Traditionele milieuvriendelijke teelt

Wat zijn de voordelen bij het telen van meerdere variëteiten?

- Beperkt risico op mislukte oogst
- Het beperkt het effect van klimaatsverandering
- Beantwoordt de vraag van de consument

Welk gevaar schuilt in de introductie van hoogproductieve hybride zaden?

- Teloorgang diversiteit
- Opgeven van een makkelijke manier om om te gaan met klimaatsverandering
- Veel meer meststoffen nodig
- Hogere investeringskost

Welke mix zit in 'Paarse Rijst Oxfam Fair Trade'?

- Lokale jasmijnrijst. Voordeel: grote opbrengst, kan tegen droogte
- Kleefrijst. Voordeel: resistent tegen ziektes, kan tegen zware regen
- Zwarte rijst. Voordeel: resistent tegen andere ziektes, kan tegen zware regen

Hoe helpt Oxfam-Wereldwinkels?

- Versterkt boer opdat hij niet ten prooi valt aan grote multinationals
- Helpen opboksen tegen internationale marktspelers
- Strijden voor eerlijke Europese handelsregels

BIJLAGE 4: VRAGEN BIJ ICT OPDRACHT

Bestudeer de tekst bij 'Green net'. Beantwoord na groepsoverleg onderstaande vragen. Iedereen noteert.

Omschrijf de organisatie Green net en haar taken.

.....

.....

.....

Wat heeft Green net al gerealiseerd in haar 20 jarig bestaan?

.....

.....

.....

In welke producten vind je het werk van Green net terug? Omcirkel waar je nu al zin in hebt.

.....

.....

.....

BIJLAGE 4: OPLOSSINGEN BIJ ICT OPDRACHT

Green net

Omschrijf de organisatie Green net en haar taken.

- Is een organisatie die de ontwikkeling van biologische landbouw in Thailand ondersteunt.
- Taken: export biologische rijst, landbouwersfamilies verenigen, zorgen dat men enkel met dierlijke mest werkt ...

Wat heeft Green net al gerealiseerd in haar 20 jarig bestaan?

- Relaties tussen honderden families boeren stabiliseren
- Afzetmarkt garanderen
- Heeft de landbouwmethodes verbeterd
- Antwoord zoeken op effecten klimaatsverandering
- Installeren duurzamere productiemethodes
- Faciliteren kwaliteitscontrole

In welke producten vind je het werk van Green net terug? Omcirkel waar je nu al zin in hebt.

- Bio quinoa biscuits
- Bio kokosmelk
- Bio witte rijst
- Bio volle rijst
- Bio zandkoekjes citroen
- Bio zandkoekjes kokos

BIJLAGE 4: VRAGEN BIJ ICT OPDRACHT

Bestudeer de het filmpje over 'Paarse rijst uit Laos'. Beantwoord na groepsoverleg onderstaande vragen. Iedereen noteert.

Welke voordelen biedt verschillende rijstvariëteiten tegelijk telen?

.....

.....

.....

Hoe ondersteunt Oxfam-Wereldwinkels?

.....

.....

.....

BIJLAGE 4: OPLOSSINGEN BIJ ICT OPDRACHT

Paarse rijst uit Laos

Welke voordelen biedt verschillende rijstvariëteiten tegelijk telen?

- *Makkelijk te telen, zelfs zonder chemische hulpmiddelen*
- *Het levert veel rijst op*
- *De paarse rijst wordt zeer gesmaakt, is erg populair*

Hoe ondersteunt Oxfam-Wereldwinkels?

- *Technische vorming om zaden te handhaven*
- *Specifieke kennis bijdragen om de kwaliteit te verhogen*
- *Ondersteuning bij het behalen van een biocertificaat*
- *Ondersteunen bij verkrijgen betere marktpositie*

BIJLAGE 5: VRAGEN VOOR NIEUWE GROEPEN ICT

Je maakte nieuwe groepen. Beantwoord samen onderstaande vragen.

1. Welk onrecht valt je op in de belevingsoefening en je internetopdracht?

2. Welke oplossingen zie je?

a. Wat kan Laos zelf doen?

b. Wat moet Europa doen?

c. Wat kan Oxfam doen?

d. Wat kan jij doen?

INFO

RIJST

www.oxfamwereldwinkels.be/rijstketen

SCHOLENACTIES

Elk jaar biedt Oxfam-Wereldwinkels twee scholenacties aan, telkens naar aanleiding van World Fair Trade Day half mei en de Week van de Fair Trade in de eerste helft van oktober. Aan de acties zijn wedstrijden verbonden. Zie www.oxfamwereldwinkels.be/scholenacties.

SAMEN KABAAL MAKEN

Deze acties dienen om samen kabaal te kunnen maken. Post de foto's en filmpjes dan ook op www.oxfamwereldwinkels.be/scholenacties of op www.facebook.com/OxfamWereldwinkels en op de website/facebookpagina van de school

LESMETHODIEKEN

De meeste van onze andere lesmethodieken zijn te downloaden op www.oxfamwereldwinkels.be/lesmateriaal

- Speciaal voor de **eerste graad** zijn 3 lesmethodieken ontwikkeld:
Eerlijke handelsregels: www.oxfamwereldwinkels.be/nl/eerlijk-duurt-het-langst
Eerlijke cacao: www.oxfamwereldwinkels.be/nl/lespakketten-over-cacao-voor-de-1ste-graad-so
Eerlijke suiker: www.oxfamwereldwinkels.be/nl/lespakketten-over-suiker-voor-de-1ste-graad-so
- Speciaal voor de **tweede graad** zijn 3 lesmethodieken ontwikkeld:
Eerlijke cacao: www.oxfamwereldwinkels.be/nl/lespakketten-over-cacao-voor-de-2de-graad-so
Eerlijke suiker: www.oxfamwereldwinkels.be/nl/lespakketten-over-suiker-voor-de-2de-graad-so
- Speciaal voor de **derde graad** zijn 3 lesmethodieken ontwikkeld:
Eerlijke cacao: www.oxfamwereldwinkels.be/nl/lespakketten-over-cacao-voor-de-3de-graad-so
Eerlijke suiker: www.oxfamwereldwinkels.be/nl/lespakketten-over-suiker-voor-de-3de-graad-so

WINKELBEZOEK

Bezoek met je klas de lokale Oxfam-Wereldwinkel:
www.oxfamwereldwinkels.be/bezoek-aan-de-wereldwinkel

NASCHOLINGSAANBOD VOOR LEERKRACHTEN

www.oxfamwereldwinkels.be/vormingvoorleerkrachten

OXFAM
Wereldwinkels